

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УХИЛЕННЯ ВІД ВИКОНАННЯ ЗАКОННИХ ВИМОГ ПРОКУРОРА В УКРАЇНІ

У сучасних умовах, що поєднують безпекові виклики та потребу реформування вітчизняної системи правосуддя набувають особливого значення питання авторитету державної влади та забезпечення обов'язковості виконання рішень суб'єктами її здійснення [1]. Виконання законів у державі є одним із основних принципів усіх її державних органів, без дотримання якого існування державності перебуватиме під питанням. У системі органів державної влади прокуратура займає особливе місце, адже саме на неї покладено нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [2].

Прокурор є важливим елементом механізму захисту прав і свобод людини, а також гарантом дотримання принципу верховенства права. Водночас все більш поширеними на практиці стають випадки ігнорування або свідомого невиконання законних вимог прокурора посадовими та іншими особами, до яких звернуто відповідні вимоги. Зазначені обставини не лише ускладнюють реалізацію прокуратурою наглядових та представницьких функцій, а й підривають авторитет державних правоохоронних інституцій загалом [3].

Дослідження окремих аспектів ухилення від виконання законних вимог прокурора мають як теоретичне, так і практичне значення. З одного боку, воно сприяє поглибленню розуміння природи прокурорських повноважень, їхнього місця в системі публічної влади, а з іншого - допомагає окреслити ефективні механізми юридичної відповідальності за порушення вимог прокурора. Актуальність проблематики зумовлена необхідністю удосконалення правового регулювання цієї сфери, системи гарантій належного виконання прокурорами своїх функцій та запобіганню адміністративним правопорушенням проти авторитету органів влади.

Важливо розібратися в чому полягає сутність вимоги. Відповідно до словникової літератури вимога - це «побажання, прохання, висловлене так, що не припускає заперечень» [4]. З цього випливає що вимога прокурора, належним чином та офіційно оформлена та не суперечить закону, має обов'язковий характер щодо її виконання.

Також згідно з Законом України «Про прокуратуру» прокурором слід вважати особу, яка перебуває на посаді прокурора в органах та підрозділах прокуратури України, наділена повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави [2].

Слід відмітити, що вимога прокурора має бути законною. Ця теза підкріплюється тим, що відповідно до Конституції України «ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством», також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19) [5]. Отже, одним із ключових моментів слід вважати те, що прокурорська вимога має ґрунтуватися на законі, належати до компетенції прокурора, який її висуває, а також мати офіційну форму вираження.

Розібравшись із сутністю законної вимоги прокурора, потрібно перейти до особливостей адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 185-8 КУпАП, яка включає дві частини, що містять склади окремих за своїм змістом проступків [6]. Перша частина стосується адміністративної відповідальності за невиконання посадовою особою законних вимог прокурора, а друга - ухилення від виконання законних вимог прокурора щодо прибуття в орган прокуратури. Охарактеризуємо зазначені частини адміністративного правопорушення більш детально.

Так, об'єктом адміністративного правопорушення у обох випадках є суспільні відносини які стосуються встановленого порядку управління. Юридичні склади адміністративних правопорушень безпосередньо посягають на забезпечення покладених на прокуратуру України функцій, що включають у себе нагляд за виконанням закону відповідними державними органами та їх посадовими особами, а також дотримання прав і свобод людини та громадянина, як державними органами та органами місцевого самоврядування, так і органами управління та керівництвом недержавних підприємств, установ, організацій. Відповідно, шкода завдається не прокуророві безпосередньо, а відносинам, пов'язаним із реалізацією такою посадовою особою своїх повноважень.

Для того щоб констатувати наявність об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185-8 КУпАП, необхідним є здійснення посадовою особою певних дій (або бездіяльності), спрямованих на невиконання нею законних вимог прокурора. Друга частина досліджуваної статті стосується адміністративної відповідальності за ухилення від виконання законної вимоги прокурора щодо прибуття в орган прокуратури. Така вимога повинна мати офіційний характер, бути підтверджена документально, а також включати інші дані щодо належного сповіщення про виклик до органу прокуратури у визначені місце та час. Сама ж об'єктивна сторона полягає у бездіяльності - неприбутті за викликом без поважної причини.

Суб'єкти у таких справах є різними. Так, суб'єктом вчинення адміністративного правопорушення за ч. 1 ст. 185-8 КУпАП є посадова особа. Відповідно, суб'єкт тут є спеціальним, адже ухилитися від законної вимоги прокурора в такому випадку може виключно посадова особа, до чиїх посадових обов'язків віднесене виконання таких вимог. Зі свого боку, суб'єкт адміністративного правопорушення, відповідальність за яке

передбачена у ч. 2 ст. 185-8 КУпАП є загальним, а вчинити зазначене правопорушення може будь-яка фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку та ухиляється від законної вимоги прокурора щодо явки в орган прокуратури.

Переходячи до суб'єктивної сторони досліджуваного правопорушення, варто акцентувати увагу на тому, що умисел тут може бути як прямим, так і непрямым. Це пов'язано з тим, що невиконання законної вимоги прокурора може передбачати бажання особи щодо настання суспільно шкідливих наслідків, або ж стосуватися свідомого припущення їх настання.

Доволі цікавим аспектом ухилення від виконання законних вимог прокурора в Україні є те, що стягнення (штраф), передбачене ч. 1 ст. 185-8 КУпАП є меншим (максимально - 40 н.м.д.г.), ніж стягнення, передбачене ч. 2 цієї статті (максимально - 80 н.м.д.г.). Парадокс полягає у тому, що суб'єктом вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185-8 КУпАП є посадова особа, а обсяг відповідальності таких осіб «за загальним правилом» є більш суворим порівно із загальним суб'єктом.

Таким чином, можна констатувати факт того, що попри свою важливість законні вимоги прокурора в Україні не мають сьогодні достатньо ефективних правових інструментів свого забезпечення. Крім того, це викликає ситуацію, коли авторитет органів прокуратури та встановлений порядок управління піддаються загрозам та дії несприятливих чинників. Натомість, збільшення уваги до цієї проблеми дозволить усунути організаційно-правові перешкоди у здійсненні прокурором покладених на нього обов'язків та сприяти належній реалізації наданих йому повноважень.

Список використаних джерел:

1. Теремецький В. І. Правоохоронні органи як суб'єкти здійснення правоохоронної діяльності. Правове регулювання окремих напрямків правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ: навч. посіб. / за ред. М. І. Іншина, В. І. Олефіра. Харків : НікаНова, 2014. 852 с.

2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/print>

3. Логоша В. В., Теремецький В. І. Реалізація органами прокуратури повноважень у сфері дисциплінарної відповідальності: адміністративно-правовий аспект. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 193-202.

4. Словник української мови: в 11 томах. 1970. Т. 1. С. 434. URL: <http://sum.in.ua/s/vymogha>

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>